

ایجابی - اگر نگوییم بلندنظرانه - عرضه کرد. بدین ترتیب این احتمال وجود دارد که آموزگاران الهیات و مبلغان مذهبی در رسالت خویش تأمل کنند.

« ضرورت گفت‌وگو: تفکری مسیحی در مواجهه بین مذاهب دیوید لاکهد »

Lochhead, David, *The Dialogical Imperative: A Christian Reflection on Interfaith Encounter*, Maryknou, NY: Orbis Books/London: SCM Press, ۱۹۸۸.

لاکهد استاد الهیات سیستماتیک در ونکوور است. وی بیشتر به گفت‌وگوی مسیحی - بودایی می‌پردازد. لاکهد در این اثر بر اساس تفسیر خود از اندیشه‌های بارت، یک موضع «لاادری‌گری مؤمنانه» را به منظور گفت‌وگو طرح می‌ریزد.

« مسیحیت و دیگر ادیان: گفت‌وگوی مسیحیت با دیگر ادیان استفان نیل »

Neill, Stephan, *Christian Faith and Other Faith: The Christian Dialogue with Other Religions*, London/NY: Oxford University Press, ۱۹۷۰.

این کتاب بهترین اثر نیل در موضوع گفت‌وگوی ادیان است (اگر از نوشته‌های بعدی وی که کمتر روزآمد و بیشتر جانبدارانه هستند چشم‌پوشی کنیم، حسن این کتاب در این است که دست‌مایه خود را از کتابهای دیگر وام می‌گیرد و کمتر حاصل نظر و تجربه شخصی وی است).

عبارت اصلی و کلیدی این کتاب این است: «گفت‌وگو تنها وقتی میسر می‌شود که مسئله‌ای با مسئله دیگر مواجه شود.»

نیل این مطلب را می‌پذیرد که پیروان ادیان دیگر بحق می‌توانند بپرسند که «آیا مسیحیان در پی این هستند که بپذیرند ادیان دیگر نیز حاوی حقایقی هستند که مسیحیان تا به حال نسبت به آنها نابینا بودند» و از طرفی مسیحیان نیز می‌توانند بپرسند که آیا غیرمسیحیان عیسی را محترم می‌دارند؟»

برگهای گفت‌وگو
گزارشی از مهمترین آثار و کتابهای گفت‌وگوی بین ادیان
کنت کرکنل

ترجمه: سعید فریمنش

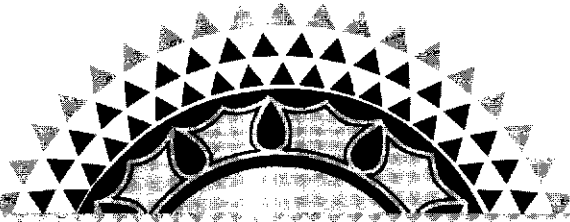
« عدالت، مرحمت، محبت: الهیدانان و مبلغان در مواجهه با ادیان جهان کنت کرکنل »

Cracknell, Kenneth, *Justice, Courtesy and Love: Theologians and Missionaries Encountering World Religions* ۱۸۴۶-۱۹۱۴, Epworth Press, ۱۹۹۵.

عنوان فرعی این کتاب گویای مضمون آن است. کرکنل رویکردی مبلغانه و تبشیری نسبت به سنت‌های دینی عمده جهان در قرن بیستم را مورد نظر قرار می‌دهد و دریافته است که کلیشه‌های کهنه به طور فراگیر به کار نمی‌آیند. مقدمات گفت‌وگوی بین مذاهب از همان سال ۱۸۴۶ به منصفه ظهور رسید. به اعتقاد نویسنده اگر بنا باشد که دین انسانهای دیگر جدی تلقی شود، لازم است الهیدانان درک نوینی از تغییرات داشته باشند و نیز مبلغانی داشته باشیم که به هیچ روی سنت‌شکنان فرهنگی پرنخوت تصورات عامیانه نباشند. کنفرانس جهانی میسیونری در ادینبورگ به سال ۱۹۱۰ یک رویکرد

آثار فراوانی در موضوع گفت‌وگو میان ادیان فراهم آمده است که دانته و فاهمه ایرانی از آن غافل است. کثرت این آثار حکایت از آن دارد که اصل مقوله گفت‌وگوی بین ادیان، خود به پرسشی الهیاتی بدل شده است و از حیث شأن و اعتبار، گویی در کنار مفاهیم ناب دینی همچون خدا، جاودانگی، مرگ، امید و... نشست است.

اخبار ادیان به حکم ضرورتی که در شناساندن این آثار حس می‌کند در مقاله حاضر کوشیده است برخی از مهمترین کتابهای متفکران و منتالهان را در این خصوص معرفی کند. کمترین مزیت و فایده این معرفی، درک اهمیت جهانی گفت‌وگو و لزوم کاوش در چندوچون تحقق آن است. ذکر این نکته بایسته است که مجموعه حاضر از میان یکصد کتابی که کنت کرکنل، استاد الهیات دانشگاه بیرمنگام، فراهم آورده گزینش شده است.

پیروان این ادیان نوشته شده است، متأسفانه به لحاظ روش‌شناسی مطالعات بین ادیان دچار ضعفی جدی است. مع‌الوصف، کونگ امیدوار است که این کتاب در به میان آوردن مسائل بزرگ مؤثر و سودمند واقع شود.

◀ مسیحیت در میان ادیان جهان
هانس کونگ و یورگن مولتمان

Küng, Hans and Moltmann, Jürgen (eds.), Christianity Among World Religions, Concilium, no. ۱۸۳, Edinburgh: T.&T. Clarke, ۱۹۸۶.
این کتاب مجموعه مقالاتی پرارزش و

مجموعه مقالاتی در باب دعوی حقانیت نزد متألهان دینی، مضمون این کتاب است. آر. سی. زئر، نینیان اسمارت. کنت کریج، پاریندر، اریک شارپ و کنت ول اسمیت از نویسندگان این مجموعه هستند.

◀ اسطوره فرید بودن مسیحیت: به سوی الهیات کثرت‌باورانه ادیان
جان هیک و پل نیتز

Hick, John and Knitter, Paul (eds.), The myth of Christian Uniqueness: Toward a Pluralistic Theology of Religions, Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۸۷.

این اثر مجموعه مقالاتی است از آن دسته الهیدانانی که در پی تشخیص اعتبار مستقل دیگر رویکردهای دینی هستند. درایور، جیلکی، کاوفمن پنیکار، پیریس، رادفورد راسر و کنت ول اسمیت نویسندگان برخی مقالات برجسته این کتاب هستند.

◀ اخلاق جهانی: اعلامیه پارلمان ادیان جهان
هانس کونگ و کارل جوزف کوشل

Küng, Hans and Kuschel, Karl-Josef (eds.), A Global Ethics: The Declaration of the Parliament of the World's Religions, London: SCM Press, ۱۹۹۳.

این کتاب دستاورد ذهن زایای کونگ است و نه صرفاً کتابی ماحصل آرا و عقاید پژوهشگران و متخصصانی که در مراسم صدسالگی پارلمان ادیان جهان به سال ۱۹۹۳ در بنگلور و شیکاگو شرکت جسته‌اند. این اثر مبنایی مناسب است برای گفت‌وگو و مباحثه در گستره‌های بین مذاهب.

◀ مسیحیت و ادیان جهان: طرق گفت‌وگو با اسلام، هندوئیسم و بودیسم
هانس کونگ و دیگران

Küng, Hans and Others, Christianity and the World Religions: Paths of Dialogue with Islam, Hinduism, and Buddhism, London: Collins, ۱۹۸۷.

کونگ در این کتاب به ارائه تصویری از سه آیین اسلام، هندو و بودا می‌پردازد. مقالات این کتاب از آنجا که توسط محققان آلمانی و نه

◀ استعاره خدای متجسد: مسیح‌شناسی در دوره‌ای کثرت‌گرایانه
جان هیک

Hick, John, The Metaphor of God Incarnate: Christology in a Pluralistic Age, Louisville, Kentucky: Westminster/John Knox Press, ۱۹۹۳.

تلاش خستگی‌ناپذیر هیک در جست‌وجو برای تضمین این امر است که مسیحیان می‌توانند در یک جهان کثرت‌گرای دینی بدون عامل بازدارنده و مفاهیم نارسا و منسوخ راجع به اهمیت عیسی، مؤثر باشند. جان هیک سهمی جدید در الهیات مسیحی دین دارد. بخشهای درخور توجه این کتاب عبارتند از: «رهایی/ رستگاری به عنوان یک فرآیند گسترده جهانی» و «حقیقت مسیحی و دیگر حقایق».

◀ خدا و جهان ادیان
جان هیک

Hick, John, God and the Universe of Faiths, Revised ed., London: Collins Fount Paperbacks, ۱۹۷۷.

این کتاب، اثر مشهور، پیش‌تاز و درخور توجه جان هیک است. در این اثر، هیک بیان می‌دارد که الهیات مسیحی نیازمند تن دادن به یک انقلاب کوبرنیکایی است. چنین الهیاتی بایسته است که خدامدار باشد و نه مسیح‌مدار.

◀ خداوند اسامی متعددی دارد
جان هیک

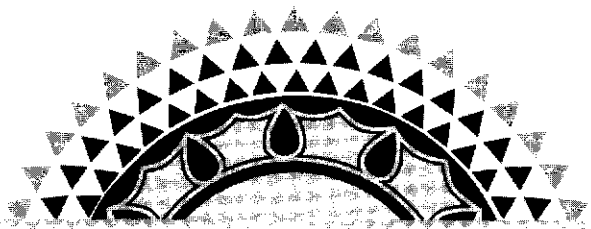
Hick, John, God Has Many Names, London: Macmillan, ۱۹۸۰.

این کتاب بسیاری از تجربه‌های شخصی بین‌الادیانی هیک را، هنگامی که استاد الهیات دانشگاه بیرمنگام انگلیس بود، منعکس می‌کند. ویرایش انگلیسی این کتاب مشتمل بر تحقیقی در باب چندگانگی دینی در نخستین سالهای دهه هشتاد بریتانیا است.

◀ حقیقت و گفت‌وگو: ارتباط میان ادیان جهان
جان هیک

Hick, John (ed.), Truth and Dialogue: The Relationship between World Religions, London: Sheldon Press, ۱۹۷۴.

انتشارات داچ صورت گرفته است. این کتاب دربردارنده تفکر مسیح شناسانه پراهمیتی است که مقدمه‌ای سودمند در باب مفهوم زایش گری را دربر دارد.

◀ **مسیح در عصر کثرت گرایی**
جان. بی. کب

Cobb Jr. John B., *Christ in a Pluralistic Age*, Philadelphia: Westminster press.

کب الهیدان بویسی معروفه متعلق به مکتب یونایتد متودیسته، مسیح را چنین معرفی می‌کند: «مسیح راهی است که هیچ طریقی را نفی نمی‌کند.» وی با در نظر آوردن مسیح به عنوان «تحوّل خلاق در الهیات» (عنوان بخش دوم کتاب) الهیات مبتنی بر لوگوس را به میان می‌آورد که درونمایه‌های ویژه خود را از اندیشه‌های وایتهد وام می‌گیرد. برای دستیابی به آخرین اطلاعات از این موضع بنیادی به جستارهای کب به نامهای «به سوی الهیات جهانی ناظر به همه ادیان» و «تجدید نظر در انگاره منحصر به فرد بودن مسیحیت» رجوع کنید.

◀ **گفت‌وگو با پیروان دیگر مذاهب**
جیمز. الیویا کاسول

Cogswell, James and Olivia, *Dialouge with People of Other Faiths*, NY: The Division of Overseas Ministries of the N.C.C.C. in the USA, ۱۹۸۶.

این کتاب مجموعه‌ای ارزشمند است از گفت‌وگوهای بین مذاهب و معارضه الهیات ادیان در بافت و بستر امریکایی آن.

◀ **کثرت گرایی: چالش با ادیان جهان**
هارولد جی. کوارد

Coward, Harold G., *Pluralism: Challenge to the World Religions*, Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۸۵.

Originally Published in an earlier from as *Religious Pluralism and the World Religions* by the University of Madras, ۱۹۸۳.

این اثر منبع ارزشمندی است که تبیین واضح و نظام‌مندی از نگرش‌های هر یک از ادیان بزرگ جهان نسبت به دین دیگر را ارائه می‌دهد. کوارد استاد مطالعات ادیان در کالرجی و کشیش کلیسای متحد کاناداست.

این کتاب مشتمل بر بررسی جدیدی از مشکلاتی است که هم‌اکنون مسیحیان سرتاسر جهان در به توافق رسیدن با کثرت‌گرایی دینی در راهی جدید با آنها دست به گریباندند. بارنز - متعلق به فرقه یسوعیان و استاد دانشگاه لندن - معتقد است که مسیحیان امروزه نیازمند فهمی جدید از فعل روح‌القدس هستند.

◀ **مسیحیت بدون مطلقها**
رینولد برنهارت

Bernhardt, Reinhold, *Christianity without Absolutes*, London: Scm Press and Valley Forge, PA: Trinity Press International, ۱۹۹۴.

این کتاب کوچک به خوانندگان کمک می‌کند تا وضعیت و موقعیت کثرت‌گرایی دینی در آلمان معاصر را بشناسند و از آن آگاهی حاصل کنند. برنهارت تأثیر مخرب الهیدانان آلمانی را بر نسل پیشین در این حوزه تصدیق می‌کند. مع‌الوصف، هنوز، برخی داوریهایی بحث‌انگیز مانند تمایز نهادن میان ادیان جهان و حرکت‌های جدیددینی به چشم می‌خورد.

◀ **ایمان مسیحی و ادیان غیرمسیحی**
ای. سی. بوکه

Bouquet, A. C., *Christian Faith and Non-Christian Religions*, ۱۹۵۸.

بوکه - کشیش انگلیکن دانشگاهی واقع در کمبریج - در زمان خود یک پدیده به شمار می‌آمد. وی اثری پدید آورد که مجموعه مسائل دامنگیر امروز ما در آن پیشگویی شده بود (دو منتخب ادیان تطبیقی و کتب مقدس جهان، چاپ انتشارات پنگوئن از پر فروش‌ترین کتابهای دهه‌های چهل و پنجاه بودند). بوکه از مسیح‌شناسی مبتنی بر لوگوس دفاع می‌کند و معانی و اشارات ضمنی آن را در این کتاب شرح می‌دهد.

◀ **طرفین گفت‌وگو: مسیحیت و دیگر ادیان جهان**
ارنولف کمپس

Camps, Arnulf, *Partners in Dialouge: Christianity and Other World Religions*, Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۸۳.

کمپس، متعلق به فرقه فرانسیسیان و استاد مسیح‌شناسی در هلند است. این کتاب ترجمه انگلیسی کتاب ارزشمندی است که چاپ اصلی آن توسط

گرنیهاست هم از پژوهشگران مسلمان و هندو و هم از پژوهشگران مسیحی که در باب مقاصد تعلیمی این ادیان بسیار سودمند افتاده است.

◀ **آیا تنها یک دین حق است یا دیگر ادیان نیز حقند**
شوبرت ام. اوگدن

Ogden, Schubert. M., *Is There only One True Religion or Are There Many?* Dallas, Southern Methodist University Press, ۱۹۹۲.

این کتاب تلاشی خیره‌کننده است برای فراتر رفتن از انواع انحصارگرایی، شمول‌گرایی و کثرت‌گرایی. اوگدن بدیل چهارم و متمایزی از این سه را تشخیص می‌دهد. بدین صورت که «ادعای حقانیت دین مسیحی تنها یک ادعاست.» مدعای خود اوگدن این است که چون عشق کاملاً جهان‌شمول و فراگیر خداوند قاطعانه از طریق عیسی مسیح دوباره به ظهور رسیده است، این امکان وجود دارد که به تعداد ادیان، دین حقیقی وجود داشته باشد که این گونه به واسطه محبت خداوند متبدل شده باشند.

◀ **مسیحیان و کثرت گرایی دینی: الگوهای در الهیات مسیحی ادیان**
آلن ریس

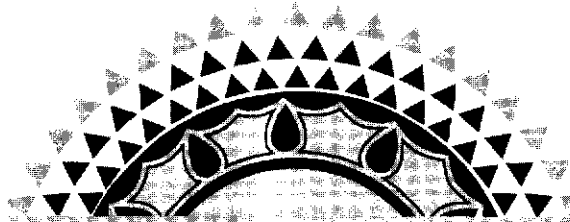
Race, Alen, *Christians and Religious Pluralism: Patterns in the Christian Theology of Religions*, Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۸۲, New edition ۱۹۹۲.

ریس احتمالاً نخستین و بهترین شارح سه دسته‌بندی انحصارگرایی، شمول‌گرایی و کثرت‌گرایی است که این سه دسته‌بندی هم‌اینک بسیار مستعمل‌اند. در میان این سه، ریس از نظریه سوم دفاع می‌کند. ریس در آخرین ویرایش این اثر مباحثات ده‌ساله خود را ارائه می‌دهد.

◀ **ادیان در مقام گفت‌وگو: هویت مسیحی و کثرت گرایی دینی**
مایکل بارنز

Barnes, Michael, *Religions in Conversation: Christian Identity and Religious Pluralism*, Dayton: Long Man Todd; entitled in the USA, *Christian Identity and religious Pluralism: Religions in Conversation*, Nashville: Abingdon Press, ۱۹۸۹.

اگر گفت‌وگوی ادیان در پی متکثر شدن است و بر آن است که شامل آن چیزی شود که جان هییک از آن به طرق مختلف و ملموس حیات انسانی در جهان تعبیر می‌کند، چرا بیشترین سهم در این گفت‌وگو از آن مردان بوده است؟ اونیل یک اصلاحیه و تحدی و معارضه نوینی را در مورد وجه نظری و عملی گفت‌وگوی بین مذاهب توصیه می‌کند.

« بصیرتهای انجیلی ناظر به گفت‌وگوی ادیان: منبعی برای مذاقه و تأمل اسرائیل سلوانیاگام

Selvanayagam, Israel (e.d), Biblical Insights on inter-faith Dialogue: Source Material for Study and Reflection, Bangalore: The Board for Theological Text Books Programme of South Asia (Through the BTSSC Office P.O Box ۴۶۲۵, ۶۳ Miller's Road.

بنا بر آنچه آبراهام در پیش گفتار کتابش می‌گوید: در انجیل قطعاتی وجود دارد که به طور مسلم با یک فهم همدلانه و شفقت‌آمیز از دیگر سنتهای دینی ناسازگار است. اما سلوانیاگام در کتاب خود مدعی است که به بخشهایی از انجیل واقف شده که میانی‌ای را در مورد یک رویکرد شمول‌گرا به دیگر ادیان فراهم می‌کند. وی و همکار نامبردارش کاری برجسته را در هم‌سنجی این مطالب انجام داده‌اند.

به زحمتش می‌ارزد کسانی که در بیرون هند هستند، سعی بلیغ کرده و این کتاب ارزشمند و ستودنی را به دست آورند.

« الهیات سیستماتیک مسیحی در یک بستر جهانی

نینیان اسمیت و استیون کنستانتین Smart, Ninian, Konstantine, Steven, Christian Systematic Theology in a World Context, London: Marshal Pickering Harper Collins, ۱۹۹۱.

اسمارت پروتستان مذهب و کنستانتین ارتدکس مذهب به معرفی الهیات سیستماتیکی که علیه پیشینه جهان کثرت‌گرایی دینی بی‌ریخته شده می‌پردازند. هر دوی آنها در این کتاب با استفاده از بصیرت‌های بودایی، هندویی و مجموعه‌ای از دیگر مذاهب می‌کوشند چهره‌های بدیع از مسیح در دنیای متجدد ترسیم کنند. اگر گفت‌وگوی بین ادیان - همان‌طور که برخی از ما آرزوی آن را داریم - بخواهد وسیله‌ای شود برای دستیابی به یک گواه مقابل اصیل، احتمالاً باید در راستایی که آنها ارائه داده‌اند سیر کند.

« زنان در گفت‌وگوی ادیان مانورا اونیل

O'Neill, Maura, Women Speaking, Women Listening: Women in Inter-religious Dialogue (Faith Meets Faith Series), Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۹۰.

« به سوی الهیات ناظر به همه ادیان گلین ریچاردز

Richards, Glyn, Towards a Theology of Religions, London and NY: Routledge, ۱۹۸۷.

این کتاب بررسی دقیق علمی در حوزه کثرت‌گرایی دینی است. ریچاردز در این کتاب، پاسخ‌های نوارتنوکسی، نسبی‌گرایانه، شمول‌گرایانه، گوهر‌گرایانه، کاتولیکی، سنخ‌شناسی پویا و مبتنی بر گفت‌وگو و مسیح‌مدارانه به کثرت‌گرایی دینی را به بحث می‌گذارد. ریچاردز در باب امکانهای مختلف برای دستیابی به معیار مستقل حقیقت بحث می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که رویکرد مبتنی بر گفت‌وگو، بر این اساس که وحی‌های گوناگون وجود دارد، تشخیصی صحیح است و بنابراین چنین رویکردی می‌تواند پاسخی مقبول به کثرت‌گرایی دینی باشد.

« یک مسیح و چند دین، به سوی مسیح‌شناسی اصلاح‌شده استنلی سامارتا

Samartha, Stanley J., One Christ, Many Religions: Toward a Revised Christology, Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۹۱.

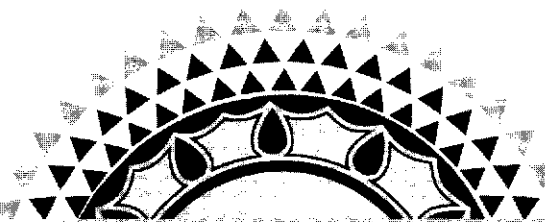
استنلی سامارتا پس از ترک واحد گفت‌وگوی ادیان شورای جهانی کلیساها در سال ۱۹۹۱ به هند بازگشت. جایی که هم درگیر فعالیتهای عملی بین ادیان بود و هم در گیرودار تفکرات عمیق الهیاتی. در این مرحله تلاش او متوجه یک تنسيق مسیح‌شناختی شد که قاطبه مسیحیان را قادر می‌ساخت هم به مسیح مؤمن باشند و هم دیگر طرق دینی را به رسمیت بشناسند.

« گفت‌وگویی در باب گفت‌وگو: تأملاتی در مورد مواجهات بین ادیان اسرائیل سلوانیاگام

Selvanayagam, Israel, A Dialogue on Dialogue: Reflections on Inter-faith Encounters, Christian Literature Society Madras, ۱۹۹۵.

سلوانیاگام اندیشمندی از نسل جدید رهبران و پیشروان مطالعه ادیان و گفت‌وگوی بین ادیان است که اندیشه‌های ژرفی در باب فرآیند گفت‌وگو چه در هند دیروز و چه در هند امروز منعکس می‌کند. وی نه تنها عضو گروه تحقیق دفتر ارتباطات بین ادیان است بلکه در حال حاضر استاد الهیات در بریستول بریتانیاست. وی همچنین در سطح بین‌المللی ناظری دقیق‌النظر در گفت‌وگوی ادیان به شمار می‌رود.

این کتاب بازتاب روش‌شناسانه مهمی است از اندیشه‌های چهار طرفدار و نماینده پیشرو در زمینه گفت‌وگوی ادیان.

◀ رسالت مسیحی و گفت‌وگوی بین ادیان
پل موزس و لئونارد سودلر

Moyzes, Paul and Swidler, Leonard (eds.), Christian Mission and Inter-religious Dialogue, Lewiston, NY: The Edwin Mellen Press, ۱۹۹۰.

طیفی حقیقتاً وسیع از مجموعه مقالاتی در باب نزاع مربوط به تبلیغ یا گفت‌وگو که در متن ساختاری عمده‌اً کاتولیکی ارائه شده‌اند. با وجود این تعداد زیادی از نویسندگان این کتاب از قبیل اندرسون، کریچ، توماس و دیگران پروتستان‌مذهب هستند.

◀ گفت‌وگو با دیگران: گفت‌وگوی ادیان
دیوید تریسی

Tracy, David, Dialogue with the Other: The inter-Religious Dialogue, Grand Rapids, MI Erdmans and Louvain: Peetens Press, ۱۹۹۰.

دیوید تریسی یکی از الهیدانان بزرگ کاتولیک در امریکاست. وی در این کتاب به صورتی موثر مسائلی را که ما در گفت‌وگوی ادیان با آنها مواجه هستیم، منعکس می‌کند. به عنوان مثال چنین بیان می‌کند: به اعتقاد من شیوه عملی گفت‌وگوی ادیان صرفاً دارای یک بعد دینی نیست. این تجربه‌ای دینی است. از این رو خواسته‌های «انسان دگرگون‌شونده» پنیکار و دیگر اندیشمندان مسیحی برای من هیچ گاه تا این حد معنادار نبوده است.

◀ دین من و دین همسایه من: دستاوردهای الهیاتی از طریق گفت‌وگوی بین مذاهب، یک راهنمای مطالعاتی شورای جهانی کلیساها

World Council of Churches, My Neighbour's Faith and Mine: Theological Discoveries through Interfaith Dialogue, A Study Guide, Geneva, WCC, ۱۹۸۶.

این کتاب به عنوان راهنمای مطالعاتی برای اعضای شورای جهانی کلیساها تدوین شده است. این سند به گروه‌های پژوهشی مسیحی که می‌خواهند راهشان را در مسائل الهیاتی دیگر ادیان پیدا کنند شور و نشاط می‌بخشد.

◀ به سوی یک الهیات جهانی: ایمان و تاریخ مقایسه‌ای ادیان ویلفرد کنتول اسمیت

Smith, Wilfred Cantwell, Towards a World Theology: Faith and Comparative History of Religion, London: The Macmillan Press Ltd., ۱۹۸۱.

اسمیت بیان می‌کند که امروزه دستیابی به الهیاتی جهانی اساساً امری بایسته و ضروری است. این کتاب، نقطه شروع خوبی برای راه‌یافتن به اندیشه‌های جدید اسمیت است.

◀ به سوی الهیات جهانی ادیان لئونارد سودلر

Swidler, Leonard (ed.), Towards a Universal Theology of Religion, Maryknoll, NY: Orbis Books, ۱۹۸۷.

در این کتاب موضوعات مناسبی از دیدگاه‌های ارتدوکس، کاتولیک و پروتستان و نیز پاسخ‌های درخوری از دیگر سنن دینی وجود دارد. کب پنیکار، کونگ و اسمیت از جمله برخی نویسندگان این مجموعه به شمار می‌روند.

◀ مرگ یا گفت‌وگو؟: از عصر تک‌گویی به عصر گفت‌وگو

لئونارد سودلر، جان بی. کب، پل اف. نیتز، مونیکا کی. هلوینگ

Swidler, Leonard; Cobb Jr. John B.; Knitter, Paul F; Hellwing, Monika K: Death or Dialogue?: From the Age of Monologue to the Age of Dialogue, London: SCM Press and Philadelphia: Trinity Press International, ۱۹۹۰.

◀ مسائل ناظر به حقایق دینی ویلفرد کنتول اسمیت

Smith, Wilfred Cantwell, Questions of Religious Truth, NY: Charles Scribner's Sons and London, Collancz, ۱۹۶۷.

این کتاب مشتمل بر سه مقاله سودمند است که در عین حال هم مهم هستند و هم بجا و مناسب: (۱) آیا قرآن کلمه خداست؟ (۲) آیا ادیان می‌توانند حق یا باطل باشند؟ (۳) مسیحی اسم است یا صفت؟ در وهله اول مطالعه این کتاب افراد غیرمتخصص را یک‌راست به کنه اندیشه اسمیت می‌برد و در وهله دوم خواندن آن توسط افراد متخصص، ایشان را متفطن به این امر می‌کند که ما چه بسیار مدیون اندیشه اسمیت هستیم.

◀ معنا و غایت دین: رویکردی جدید به سنت‌های دینی بشر ویلفرد کنتول اسمیت

Smith, Wilfred Cantwell, The Meaning and End of Religion: A New Approach to the Religious Traditions of Mankind, NY: Macmillan.

کتاب معنا و غایت دین اثری کلاسیک است که به اعتقاد برخی، اسمیت در آن موفق به تکوین و توسعه بعضی مقولات اندیشه‌ای شده است که مسیحیان را قادر می‌سازد حق پیروان دیگر ادیان را ادا کنند. او در مرتبه نخست به ما تعلیم می‌دهد که از تشخیص بخشیدن به سنت‌های دینی بهره‌ییم (خاصه تأکید می‌کند که دو آیین بودا و هندو دارای هویت‌های مستقل - در حد ذات خود - نیستند) و بنابراین بیشتر باید جویای «دینی که متعلق به آن شخص است» باشیم و نه «دینی که شخص به آن تعلق دارد».

